

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра _____ фінансів _____
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий
ринок»
за магістерською програмою професійного спрямування
Управління публічними фінансами
на тему: «Фіскальна політика держави у забезпеченні сталого
розвитку України»

Виконавець:

студентка ЦЗФН, 6зф7м
Орел Ірина Олегівна

/підпис/

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор
Мельник Віктор Миколайович

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Фіскальна політика є одним із ключових інструментів, що забезпечує макроекономічну стабільність і сприяє реалізації цілей сталого розвитку. В умовах економічної нестабільності, зростання соціальної нерівності та кліматичних викликів особливо актуальним є розроблення інноваційних підходів до використання фіскальних інструментів для досягнення збалансованого розвитку економіки України.

Значний внесок у дослідження проблем фіскальної політики зробили такі вчені, як Дж. Стігліц, який акцентував увагу на її ролі у забезпеченні соціальної справедливості, Р. Масгрейв, що розкрив її функції у перерозподілі ресурсів, Дж. М. Кейнс, який обґрунтував необхідність активного державного втручання через фіскальну політику для стабілізації економіки. Серед українських дослідників можна виокремити роботи І. Луніної, А. Гриценка, О. Василика, В. Федосова, А. Соколовської, В. Опаріна, М. Буглая, С. Юрія, Т. Пахомової, які аналізували особливості фіскального регулювання в умовах трансформаційної економіки. Їхні праці визначають методологічну основу для вивчення впливу фіскальної політики на сталий розвиток, зокрема у контексті адаптації економік до глобалізаційних викликів та модернізації фінансових систем.

Однак недостатньо дослідженим залишається питання адаптації фіскальних механізмів України до сучасних викликів і вимог сталого розвитку. Це визначає актуальність обраної теми, адже робота спрямована на розроблення рекомендацій щодо удосконалення фіскальної політики держави, що сприятиме інтеграції економічного, соціального й екологічного аспектів розвитку.

Мета дослідження – систематизація теоретичних основ і розроблення практичних рекомендацій щодо фіскальної політики держави в контексті забезпечення сталого розвитку України.

Завдання дослідження:

- дослідити теоретичні засади сутності фіскальної політики;
- визначити основні механізми реалізації;
- обґрунтувати роль фіскальної політики у забезпеченні сталого розвитку;
- здійснити ретроспективний аналіз фіскальної політики України;
- сформулювати результативність у контексті забезпечення сталого розвитку;
- оцінити аспекти фіскальної політики;
- охарактеризувати зарубіжний досвід формування фіскальної політики;
- провести реформування податкової системи України;
- запропонувати оптимізацію бюджетно-витратної політики.

Об'єкт дослідження – фінансова політика держави як система заходів, спрямованих на регулювання економічних, соціальних і екологічних процесів у контексті забезпечення сталого розвитку.

Предмет дослідження – теоретичні, методичні та прикладні аспекти реалізації фінансової політики України у контексті досягнення цілей сталого розвитку в економічній, соціальній та екологічній сферах.

Методи дослідження – системний аналіз, індукція, дедукція, аналіз і синтез, системно-структурний аналіз, графічний і табличний методи, оцінювання, спостереження.

Інформаційна база дослідження – наукові публікації та монографічні видання українських і закордонних учених, нормативно-законодавчі акти України, матеріали наукових конференцій і досліджень, звіти та аналітичні матеріали відповідних державних органів, агентств, дані звітності, офіційні статистичні збірники.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (68 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 104 сторінок. Основний зміст викладено на 96 сторінках. Робота містить 15 таблиць, 9 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 тези: «Фінансова політика держави у забезпеченні сталого розвитку України // Міжнародна науково-практична конференція на тему: «Перспективи стабільного економічного розвитку та економічної безпеки: світовий досвід та вітчизняні реалії» (13-14 грудня 2024 року), м. Запоріжжя.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні засади фінансової політики забезпечення сталого розвитку»* розглянуто теоретичні засади формування фінансової політики, механізми її реалізації та роль політики у забезпеченні сталого розвитку держави.

У другому розділі *«Аналіз ефективності фінансової політики України у контексті забезпечення сталого розвитку»* проаналізовано результативність фінансової політики України у контексті забезпечення сталого розвитку на сучасному етапі, а також проведено аналіз її реалізації на мікро-, мезо- та макрорівні.

У третьому розділі *«Напрямки удосконалення фінансової політики забезпечення сталого розвитку в Україні»* проаналізовано зарубіжний досвід формування фінансової політики сталого розвитку та можливості його впровадження в Україні, а також надано рекомендації щодо вдосконалення фінансової політики України.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Провівши дослідження теоретичних засад фінансової політики, можна сказати, що фінансова політика є невід'ємною частиною економічної політики держави, що визначає систему державних фінансів через механізми державних доходів та витрат. Теоретичні засади фінансової політики охоплюють кілька ключових аспектів, які розглядаються в контексті економічної стабільності та розвитку країни. Основними механізмами реалізації фінансової політики є податкова система, державні витрати, а також державний борг. Через ці інструменти держава може впливати на рівень економічної активності, стабільність фінансової системи та соціальні програми. Податкова система дозволяє забезпечити необхідні доходи для фінансування публічних послуг та інвестицій у стратегічні проекти, а бюджетні витрати використовуються для досягнення соціально-економічних цілей, таких як освіта, охорона здоров'я, інфраструктура тощо. З точки зору теоретичних засад, фінансова політика включає не лише регулювання економічних процесів, але й сприяння сталому розвитку через ефективне управління природними та фінансовими ресурсами. Тому важливим аспектом є розробка довгострокових фінансових стратегій, які враховують не тільки короткострокові економічні коливання, а й довготривалі соціальні, екологічні та інфраструктурні потреби.

2. Визначивши основні механізми реалізації фінансової політики, можна відзначити, що її ефективність залежить від взаємодії кількох ключових інструментів, таких як податкова політика, бюджетні витрати та управління державним боргом. Податкова політика повинна забезпечувати стабільні доходи для держави, одночасно сприяючи розвитку інноваційних та

екологічних ініціатив через систему податкових пільг та екологічних податків. Бюджетні витрати мають бути спрямовані на стратегічні програми сталого розвитку, включаючи освіту, охорону здоров'я, екологічні ініціативи та інфраструктурні проекти, що забезпечують довгостроковий економічний та соціальний прогрес. Управління державним боргом повинно бути спрямоване на уникнення надмірного боргового навантаження при одночасному використанні позик для фінансування необхідних інвестицій у сталий розвиток. Інтеграція цих механізмів дозволяє досягти ефективної фіскальної політики, яка сприяє економічному зростанню, соціальній стабільності та забезпеченню екологічної стійкості, що є основою сталого розвитку.

3. Обґрунтувавши роль фіскальної політики у забезпеченні сталого розвитку, можна відзначити, що вона виступає важливим інструментом для інтеграції економічних, соціальних і екологічних цілей. Завдяки фіскальним механізмам, таким як податкова система і бюджетні витрати, держави можуть формувати стимули для інвестицій у зелені технології, соціальні програми та інфраструктурні проекти, що сприяють довгостроковому економічному зростанню і зниженню соціальних нерівностей. Через використання податкових пільг для сталих бізнес-підприємств та фінансування екологічно чистих ініціатив, фіскальна політика стимулює трансформацію економіки у напрямку стійкості та інклюзивного розвитку. Крім того, вона дозволяє забезпечити рівний доступ до основних соціальних послуг, таких як охорона здоров'я, освіта та соціальний захист, що сприяє підвищенню якості життя населення. Таким чином, фіскальна політика не лише підтримує економічну стабільність, але й забезпечує умови для сталого розвитку через ефективне управління ресурсами та сприяння досягненню глобальних цілей сталого розвитку.

4. Здійснивши ретроспективний аналіз фіскальної політики України, встановлено, що за останні десятиліття вона зазнала значних змін, орієнтуючись на адаптацію до сучасних економічних і соціальних викликів. Після здобуття незалежності фіскальна політика України була спрямована на стабілізацію економіки, зниження інфляції і збалансування державного бюджету. Однак, перехід до ринкової економіки і глобалізація вимагали внесення коригувань у податкову систему та витрати, зокрема на соціальні програми. Криза 2008 року та військові конфлікти мали значний вплив на фіскальну політику, що змусило уряд збільшити державні витрати на оборону та безпеку, в той час як економіка страждала від високої державної заборгованості. Реформи у податковій системі та урізання бюджетних витрат також стали важливими кроками для забезпечення фіскальної стабільності. На сучасному етапі фіскальна політика України прагне до інтеграції в міжнародні економічні структури та реалізації цілей сталого розвитку, хоча певні виклики, такі як дефіцит бюджету та потреба у структурних реформах, залишаються актуальними.

5. Проаналізувавши результативність фінансової політики у контексті забезпечення сталого розвитку, було виявлено, що дана політика передбачає ефективне використання бюджетних ресурсів для досягнення економічних, соціальних та екологічних цілей. Аналіз показав, що правильна орієнтація на сталий розвиток вимагає не лише балансування витрат і доходів, а й ефективного перерозподілу коштів на ключові напрями, такі як екологічні ініціативи, соціальна інфраструктура та інновації. Успіх фінансової політики в контексті сталого розвитку залежить від здатності держави залучати інвестиції, реалізувати програми, що сприяють збереженню природних ресурсів, та впроваджувати інноваційні технології в економіку. Тому важливою умовою результативності є підвищення прозорості витрат, стимулювання приватного сектору та міжнародного співробітництва для реалізації довгострокових цілей сталого розвитку.

6. Оцінивши мікро-, мезо- та макrorівневі аспекти фінансової політики, встановлено, що ефективність цієї політики безпосередньо залежить від балансу між державними витратами та доходами, а також від здатності адаптувати фінансові інструменти до сучасних економічних умов і цілей сталого розвитку. Важливою складовою є інтеграція екологічних і соціальних факторів у бюджетну політику, що дозволяє стимулювати інвестиції в екологічно чисті технології, соціальне забезпечення та інфраструктурні проекти. Оцінка аспектів фінансової політики показала необхідність розвитку механізмів, які сприятимуть підвищенню фінансової прозорості, залученню міжнародних інвестицій та активному використанню податкових пільг для підтримки сталих ініціатив. Для забезпечення сталого розвитку важливо враховувати довгострокову перспективу та впроваджувати адаптивні стратегії, що зможуть ефективно реагувати на глобальні економічні та екологічні виклики.

7. Охарактеризувавши зарубіжний досвід формування фінансової політики, можна побачити, що він показує важливість комплексного підходу до поєднання економічного зростання та сталого розвитку. У країнах з розвиненими економіками активно використовуються інструменти, що стимулюють екологічно чисті інвестиції, зокрема через зелені облігації та екологічні податки. Також важливу роль відіграє використання податкових пільг для бізнесу, який інвестує в інновації та сталий розвиток. Крім того, в багатьох країнах впроваджено механізми моніторингу ефективності витрат, що дозволяє своєчасно коригувати фінансову політику для досягнення максимального економічного і соціального ефекту. Зарубіжний досвід демонструє, що інтеграція екологічних, соціальних і економічних аспектів є ключем до успіху фінансової політики в контексті сталого розвитку.

8. Обґрунтувавши пропозиції податкової системи України з урахуванням побудованої математичної моделі, видно, що дані пропозиції дозволили оцінити вплив різних податкових заходів на економічну ефективність та сталий розвиток країни. Моделювання показало, що

оптимізація податкових ставок і введення екологічних податків здатні стимулювати інвестиції у зелені технології та інфраструктуру, зменшуючи податкове навантаження на інноваційні підприємства. Крім того, результатами аналізу стало визначення ефективних фіскальних механізмів для підтримки соціально важливих сфер, таких як освіта, охорона здоров'я та соціальний захист, що є основою для сталого розвитку. Підхід, базований на математичному моделюванні, підтвердив необхідність комплексних змін у податковій політиці для забезпечення економічної стабільності та сталого зростання в Україні.

9. Запропонувавши оптимізацію бюджетно-витратної політики України, було передбачено перерозподіл коштів на пріоритетні напрямки сталого розвитку, зокрема екологічні ініціативи, соціальні програми та інноваційні технології. Також, ми рекомендуємо зменшити неефективні витрати на адміністративні потреби та спрямувати зекономлені кошти на фінансування проектів, що забезпечують стійке зростання, таких як розвиток зеленої енергетики, покращення інфраструктури та підвищення якості освіти та охорони здоров'я. Крім того, було запропоновано ввести механізми моніторингу та оцінки ефективності витрат, що дозволить більш точно коригувати бюджетні витрати в залежності від результатів. Така стратегія дозволяє не лише забезпечити ефективне використання державних ресурсів, але й підтримати цілі сталого розвитку країни.

АНОТАЦІЯ

Орел І. О. «Фіскальна політика держави у забезпеченні сталого розвитку України».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» за освітньою програмою професійного спрямування «Управління публічними фінансами». – Одеський національний економічний університет. Одеса, 2024.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти фіскальної політики. Висвітлені основні наукові концепції з цієї проблематики. Систематизовано основні механізми реалізації фіскальної політики.

Проаналізовано ефективність фіскальної політики в забезпеченні сталого розвитку за останні п'ять років в Україні, здійснене порівняння із зарубіжною практикою. Проведений аналіз результативності та виявлені проблемні аспекти забезпечення сталого розвитку в Україні.

Запропоновано напрями вдосконалення та оптимізації фінансової політики України, у тому числі на основі зарубіжної практики формування фінансової політики сталого розвитку.

Ключові слова: фінансова політика, сталий розвиток, податкова політика, екологічне оподаткування, бюджетно-видаткова політика.

ANNOTATION

Orel I. O. “Fiscal Policy of the State in Ensuring Sustainable Development of Ukraine”.

Qualification work for obtaining a master's degree in the specialty 072 “Finance, Banking, Insurance and Stock Market” according to the educational program of the professional direction “Public Finance Management”. – Odessa National Economic University. Odesa, 2024.

The work considers the theoretical aspects of fiscal policy. The main scientific concepts on this issue are highlighted. The main mechanisms for implementing fiscal policy are systematized.

The effectiveness of fiscal policy in ensuring sustainable development over the last five years in Ukraine is analyzed, a comparison is made with foreign practice. An analysis of effectiveness is carried out and problematic aspects of ensuring sustainable development in Ukraine are identified.

Directions for improving and optimizing the fiscal policy of Ukraine are proposed, including on the basis of foreign practice of forming a fiscal policy of sustainable development.

Keywords: fiscal policy, sustainable development, tax policy, environmental taxation, budget and expenditure policy.